

DISSERTATIO THEOLOGICA
DE
CONNEXIONE
FIDEI ET OPERVM
ADJUVANTE DEO

SUB PRÆSIDIO
DN. JOH. GVILIELMI BAJERI
S. THEOL. D. ET PROF. PVB.
FAC. THEOL. h. t. DECANI

publicæ ventilationi subjicienda

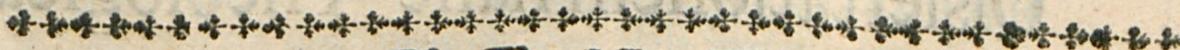
Ab^d

AUCTORE RESPONSURO
CHRISTIANO SAHMIO,
Regiomonte Prussö.

a. d. Septembris A. C. cIcIoc LXXXVI.

in Auditorio Theologico,

horis solitis,

J E N Æ,
TTPIS GOLLNERIANIS.

PATRIBVS
REIPUBLICÆ CNIPHOFIANÆ,
quæ Regiomonti est,

Inclytis,

VIRIS,

*Magnifico, Nobilissimis, Amplissimis
atque Consultissimis*

DOMINIS

DN. CONSULI,
PRO-CONSULI,
SENATORIBUS

ut de

SECRETARIO,

*Patronis, Fautoribus atque Promotoribus suis
suspiciendis, colendis, ac humili obser-
vantia prosequendis*

Disertationem hanc Theologicam

submissè sacrat
Christianus Sahmius,
Reg. Borusfus,

§. I.

Eram Fidem, quam Scriptura ab hominibus salvandis requirit; & à quâ proinde illi *fideles* dici merentur, tam arcto cum Bonis Operibus cohærerem nexu, ut separari non possint, disertè testatur S. *Jacobus*, quando *Fidem sine operibus rem mortuam* esse dicit *Ep. c. II. v. 17.* hõc ipso indicans, eos non fore propriè loquendo fideles, qui operibus bonis caruerint: quemadmodum homo mortuus non verè & propriè, sed æquivocè homo appellatur. Rem ipsam verò quod attinet, novimus, (1.) quod agat ac *operetur per charitatem Fides*, *Gal. V. v. 6.* neque otiosus sit, qui eandem in nobis efficit, *DEI Spiritus*; sed *fructus Spritus* producat, *amorem* nempe, *gaudium*, *pacem*, *patientiam*, *benignitatem*, *bonitatem*, *fiduciam*, *comitatem*, *castitatem*. *Rom. VIII. v. 9. II. Gal. V. vers. 22. 23.* Hinc, dum novo se induunt homine fideles, qui secundum *DEum* creatus est, in *justitia* & *sanctitate veritatis* *Ephes. IV. v. 24.* atque in *arbores Justitia*, *Plantasq; Domini* evadunt: *Esaia LXI. v. 3.* implentur *fructibus Justitia*, qui per *Christum Jesum* fiunt in *honorem* & *gloriam DEI* *Phil. I. v. II.* per illos, qui *pacem servant*. *Jacob. III. v. 18.* Constat præterea (2.) *Opus vocationis fidelium*, ad quod *creati sunt in Christo Jesu*, esse hoc, ut *ambulent in Operibus Bonis*, ad quæ *DEus* antea eos *preparavit*, ut loquitur *Paulus* ad *Ephes. II. v. 10.* atque hoc ipso non solùm necessitatem illis impositam dicit, ex vi voluntatis aut mandati divini; verùm etiam hoc ipso, quòd fide donati aut fideles facti & per *fidem servati*

sunt à Deo, ad bonorum operum exercitium, velut ad finem, quem Deus intendat, tendere debere pronunciat. Unde Salvator noster confert fideles cum *arboribus bonis*, *Matth. VII. v. 18.* quæ, sicuti nomen suum tueri non possunt, nisi bonos ferant fructus; ita nec illi fideles dici mereantur, qui non agunt ex fide. Cumque ea fidei Justificantis sit indoles, ut nunquam ab ea abesse possit *Fiducia*, quam Apostolus *περὸς τὸν θεόν* vocat, *Ephes. III. v. 12.* & quæ cum persuasione de veritate promissionum divinarum, etiam ex parte voluntatis acquiescentiam quandam in Christo, tanquam causa impetrandæ apud Deum gratiæ & salutis, conjunctam habet: inde (3.) liquidò apparet, non adesse fidem, ubi non adsit inclinatio seu propensio ad præstandum id, quod Deo Christoque gratum esse potest, adeoque ad servanda mandata DEI & Christi, quæ nos ad Bona Opera obligant. Id quod exsertis verbis testatur *Job. I. Epist. III. v. 10.* quando ait: *Omnis qui non facit Justitiam, non est ex DEO, & qui non diligit fratrem suum.* Ad hæc (4.) *Per Fidem* efficimur filii DEI, dum *omnis, qui credit Jesum esse Christum, ex DEO natus esse* dicitur. *I. Job. V. v. 1.* Atqui alias in confesso est, quòd cum essentia proprias quoque affectiones communicare soleant Filiis Patres, adeoque h. l. similiter cum ratione formali filiorum Dei, etiam proprietates eorum Christianis conferri agnoscendum est: ut proinde cum D. *Petro* concludamus, quòd omnes, qui *morigeri DEI sunt Filii, assimilari* debeant *DEO, ut sancti sint in omni conversatione, quemadmodum & ipse DEus sanctus est:* ex *I. Epist. I. v. 14.* Atque hoc (5.) illud est, quòd Paulus dicit, *non aboleri Legem per Fidem, sed stabiliri. Rom. III. v. 31.* Quia enim fides affert Spiritum Sanctum, & parit novam vitam in cordibus, necesse est, ut pariat spirituales motus in cordibus. *Quinam*

nam autem sint illi motus ostendit Deus per Prophetam cum ait: *Dabo Legem meam in corda eorum.*

§. II. *Postquam igitur fide justificati & renati sumus, incipimus Deum timere, diligere, petere & expectare ab eò auxilium, gratias agere & predicare & obedire ei in afflictionibus. Incipimus & diligere Proximos, quia corda habent spirituales & sanctos motus: uti ait Apologia Augustana Confessionis sub tit: de Dilect. & Implet. Legis p. m. 83. Cujus sententiam reliqua quoque Ecclesiarum nostrarum Symbola, & Theologorum scripta, sapissimè inculcant. Ita enim in ipsa Aug. Conf. art. VI. legimus, quòd Fides debeat bonos fructus parere, & quòd oporteat Bona Opera facere: Et in Apolog. l. c. p. 86. quòd impossibile sit dilectionem Dei divellere à fide: Similiter in Art. Smalcaldicis part. 3. art. 13. p. 336. dicitur, ubi non sequuntur Bona opera, ibi fidem falsam esse & non veram. Porro in Epitome Art. IV. num. I. p. 589. docetur, quòd Bona Opera veram fidem certissimè atq; indubitato sequantur, tanquam fructus bonæ arboris; & num. X. p. 590. quòd sint testimonia, quòd Spiritus Sanctus presens sit atque in nobis habitet. Quòd uberius verbis B. Lutheri explicat Solida Declaratio Art. IV. p. m. 701. quòd scil. fieri non possit, quin Fides semper Bona operetur. Neq; enim fidem querere demum, an Bona Opera sint facienda, sed priusquam de eà re inquiratur, jam multa Bona Opera Fidem effecisse, & semper in agendo occupatam esse: Imò Impossibile esse Bona Opera à Fide verà separare, quemadmodum calor urens & lux ab igne separari non potest & c. In eandem quoque sententiam B. Lutherus in Comment. ad cap. XV. Geneseos: Scimus, inquit, quòd fides nunquam sola sit, sed afferat secum charitatem & alia multiplicia dona. Et in Lib. de votis Monasticis dicit: Neque enim omitti possunt Bona*

Opera, etiam presente Fide, qua sola justificat, cum sint fructus fidei justificantis.

§. III.

Ex quibus simul patet, quàm malitiosè Pontificii nostros calumniis onerent, quando Bona Opera ab iis prohiberi, & eorum studium vel damnari, vel minui aut labefactari, asserere non verentur. Quà de re jam ipsi Confesores Augustani gravissimè conquesti sunt Art. XX. quando dicunt: *Falsò accusari nostros, quòd Bona Opera prohibeant: Scripta enim eorum planè aliud testari.* Quibus omnibus tamen non obstantibus, Curia Romana per suos Præfectos, pro eà, quam imaginatur sibi, infallibilitate, nostros *anathemate* prosequi non dubitavit. Adeò, ut ipsi *Patres Concilii Tridentini*, postquam insimulàrant nostros, quasi *liberos se esse putent ab observatione mandatorum*, ac *in sola fide sibi blandiantur*, Sess. VI. Cap. XI. hos quoque suis inferant canonibus: *Canon XIX. Si quis dixerit, nihil præceptum esse in Evangelio præter fidem, cetera esse indifferentia, neq; præcepta neq; prohibita, sed libera, aut decem præcepta nihil pertinere ad Christianos, anathema sit. Canon XX. Si quis hominem justificatum, & quantumlibet perfectum, dixerit non teneri ad observantiam mandatorum DEI & Ecclesia, sed tantum ad credendum, quasi verò Evangelium sit nuda & absoluta promissio vite aeternæ, sine conditione observationis mandatorum, anathema sit.* Et ne quis forte dicat, alias potiùs, quàm nostras hisce fulminibus notari Ecclesias, Nomina quoque Hæretica, quibus notarent nostros, excogitarunt Pontificii, dum *Opericidas* eos apud *Cass. Ulenberg. de Causis Apostasiæ cap. 5. & Leonhard. Lessium in Consult: nec non Fidesolarios* apud *Menzerum* in *Exeg. A. C. art. IV. num. 4. p. m. 185.* nominarunt: Adhæc præcipui eorum Docto-

Doctores de nostris Ecclesiis hos Concilii Tridentini explicant canones: prout ante ista tempora *Johannes à Daventria* in Refut. art. VI. A. C. scripsit, *Opera Bona à Luthero proscripta, & qui hac predicabant, injuriis, conviciis, proscriptionibus & verberibus affectos esse: contra eos, qui omnem lapidem movissent, ut omnis ex humanis cordibus bene operandi adimeretur affectus, omnisq; conatus, palmâ donatos esse.* Et sequuntur eum *Colonienses Dialog. V. p. 169.* dicentes, *Lutherum quondam nulla prorsus flagitia quenquam ab aeterna salute excludere, prater infidelitatem, docuisse.* Et *Stapletonus, Apud horum, inquit, temporum heticos, (Lutheranos) omnis pietas, justitia, virtus, timor DEI, Religio, non exulat tantum & jacet, verum etiam exploditur & irridetur.* Quibus per omnia subscribit *Pazmannus Lib. 3.* Hodegi, quando ait: *Lutherani quicquid ad bonum nos incitare possit, radicitus subvertunt, quicquid retrahere potest à Bonis Operibus acriter urgent, quicquid à Peccatis abstrahere potest, id omne seponunt.* Addeò ut hodiernum doceant, non *Lutherum solùm Bona Opera damnasse, ut ait Becanus, Concl. 4. de Ecclesia Reform. n. 22.* sed *omnia quoque Bona Opera simpliciter à nobis repudiari; uti videre est apud Gretserum in Agonist. thes. 219. p. 241.* Cum tamen satis ipsis constet, tantum abesse, ut Bona Opera prohibeant Nostrates, aut repudient, ut ea potius summè necessaria esse doceant, tum quia à DEO mandata sunt, ac ei placent; nosque per Christum redempti sumus, ut imposterum serviamus Justitiae, ac gratitudinem nostram erga DEum declaremus; tum ut iisdem proximum nostrum sublevemus, aedificemus, & ad veram pietatem invitemus, tum denique ut vocationem & electionem nostram firmam reddamus, nec malè agendo aut securius vivendo fidem excutiamus, & Spiritum san-

ctum

Etum contristemus: Sicuti ipsimet Pontificii nostratium hanc esse sententiam etiam nolentes fateri coacti sunt, uti videre est ap. *B. Gerbard. Conf. Cathol. Lib. II. Part. III. Art. XXIII. cap. 4.*

§. IV.

Sed ad rem ipsam redeamus. Non uno modo rerum connexio fieri solet: quædam enim *Per se* connectuntur, quædam verò *Per Accidens*. Priore modo non solum illa junguntur, quorum unum alteri *per se inest*; verum etiam, quæ se ut *causa per se* ad effectum suum proximum & vice versâ habent. Quæ verò *per Accidens* connectuntur, *vel* habent se ad invicem *ut subjectum & accidens*, *vel* ut *causa per Accidens ad effectum* sese habet. Ulterius, quæ *Per se* insunt, duorum sunt generum; Primum enim *Per se inesse* dicuntur *Philosopho I. Post. 4. quæ in explicandâ rei naturâ atq; essentiâ adhibentur*: qualia sunt genera & generum genera, itemque differentia omnes, nec non materia & forma sive partes rei essentielles. Deinceps verò & illa *per se inesse* dicuntur, *quacunq; rem aliquam ita consequuntur, ut cum, quid illa sint, definitione explicatur, necesse sit rem ipsam in definitione accipi*: quomodo insunt affectiones propriæ seu accidentia propria. Tandem habent se, *ut causa per se ad effectum suum, quæ suapte naturâ & propter se alteri conveniunt*. Illa autem quæ ut accidentia insunt, iterum sunt duplicia: quædam enim horum dicuntur à Scholasticis accidentia *predicamentalia*, quædam verò *predicabilia*. Illa definit *Philosophus esse in aliò tanquam in subjecto, ita ut non possint esse sine eo*, *Lib. Categ. c. 2. Hac vero, I. Top. 5. esse dicit, quæ possunt eidem & inesse & non inesse*. Ultimò tandem, *ut causa per accidens sese habent ad effectum, quæ non propter se conveniunt juxta I. Post. 4. Conf. IV. Metaph 18. & 30. Max. Rev. Dn.*

*Dn. D. Zeidler, Lib. I. de variis Sciendi generibus c. 5. & Excell.
Dn. M. Andr. Hedio Lib. I. Poster. Anal. Sect. I. Cap. II.*

§. V.

Quæritur ergò, *quonam modo Fides & bona Opera sint connexa?* Non defuerunt quidem jam inde ab Apostolorum temporibus, qui Fidem & bona Opera non *per se* sed planè *per accidens* connecti docuerunt; eò quod neque necessariò unum ex altero aut post alterum sit, neque ut plurimum hæc conjuncta sint. Persuasi enim fuerunt, quòd non sit necesse, ut homines, ad salutem adspirantes, Bonis Operibus operam darent, modo fide sint instructi: prout non solùm ipse *Apostolus Paulus* hoc ipsum *Rom. III. 8. & cap. VI. 1.* indicat, sed exsertè quoque testatur *D. Augustinus*, quando, *Paulus*, inquit, *Apostolus, predicans justificari hominem per fidem sine operibus, non benè intellectus est ab iis, qui sic acceperunt dictum ut putarent, cum semel in Christum credidissent, etiamsi malè operarentur, & facinorosè flagitioseque viverent, salvos se esse posse per fidem.* *Lib. Octoginta trium Questionum, Quæst. LXXVI.* Veniunt talia docentes *S. Johanni, Apocal. c. II. 6. & 15.* nomine *Nicolaitarum*, qui promiscuum concubitus & quodvis peccatum innocuè à fidelibus perpetrari posse docuerunt. Ejusdem erroris complices quoque fuerunt *Simon Magus*, & qui ab eò ortum traxerunt, *Gnostici*; ut & *Valentinus* cum *Assectis* suis, alique, quos recensent *Irenæus Lib. I. advers. Hæres. cap. 23. & seq. August. de Hæres. ad Quodvultd. Theodoretus Lib. I. Heret. Fabular. Tertullianus adversus Valentinianos*, ac alii plures. Verùm graviter hi tum ab ipsiis Apostolis, tum à viris Apostolicis refutati sunt, & imprimis adversus eos calamum strinxit *S. Jacobus*, qui per integram suam Epistolam nihil aliud urget, quàm hoc, quòd fides necessariò Bona Opera con-

B

juncta

juncta habeat : unde & Cap. I. 3. statim ait : *Sciatis, quod probatio fidei vestra operetur patientiam ; & cap. II. 17. mortuam vocat fidem, quae non habet opera, imò tribuit quoque hanc fidem demoniis ; ejusd. cap. v. 19. quando ait : Tu credis, quod DEUS unus sit, benè facis : & demonia credunt, & contremiscunt : & rotundè, ejusdem cap. v. 14. concludit, illum non posse salvari, qui ejusmodi fide instructus est, quae non pariat Bona Opera.* Reduxerunt eorum Hæreses superiori seculo *Libertini* ac *Fanatici* illi, qui nullis verbi divini regulis, nulli disciplinae aut professioni adstrictos sese statuentes in quodcunque nequitiae genus ruerent, à Spiritu S. acti videri voluerunt. Sic enim de *Münzere* memorat *Bucholzerus* in *Indic. Chronol.* ad à 1522. quod *Lutheri* librum de libertate Christiana, pessimè interpretatus fuerit in animi licentiam & rerum confusionem ; & quamvis cum eo aliquoties contulisset, tamen meliora monentem audire vel sequi detrectaverit. Unde porrò inter eos, qui *Anabaptistæ* dicebantur, inventi sunt, qui non solum à politicis legibus, ideòque etiam decimis, tributis &c. verum etiam à divinis legibus per Christum sese exemptos gloriabantur ; quod tamen alii crassius, alii subtilius egerunt. Vid. *Bulling.* contra *Anab. L. II. c. II. seq. Wigan-*
us contra eosd. p. 16. In primis acta *Monasteriensium* famosa sunt : ubi postquam *Prophetæ* eorum nocturnos cœtus agendo, quosdam hæresibus suis infecissent, ipsumq; *Bern-*
bardum Rotmannum primum in urbe illa à *Reformatione* *Concionatorem*, in partes suas pertraxissent ; tandem non veriti sunt, collectis ex urbibus vicinis errorum sociis, Magistratum civicum mutare, & ex suis *Cnipperdollin-*
gum & Cipperbrochum consules creare, iisque alios viginti & duos addere *Senatores.* Imò eò nequitiae progressi sunt, ut superiori quoque Magistratui se opponerent,

rent, *Johannem Bocoldum*, Leidensem factorem, *Regem* suum renunciarent, & gerendo bello præficerent, polygamiam introducerent, & quicquid libeat licere dicerent, cum omnis sua actio ex Spiritu S. proveniat inspiratione. Sed vel suo exemplo satis docuerunt, non à Spiritu S., sed à Patre Mendacii ejusmodi homines agi. Nam cum ex urbe Monasteriensi novam Jerusalem se condituros prophetarent; nil nisi maledictionem, & væ, Jerusalem à Christo annunciatum, sceleribus tuis sibi acquisiverunt: dum multi fame, plurimi autem ferrò & militum sævitie periêre. Historiam prolixè descripserunt *Heinricus Dorpius* civis tum Monasteriensis, *Lambertus Hortensius Montfortius*, *Sleidanus* L. X. Comment. de Statu Relig. & Rep. & juxta illos *Hoornbeckius* L. V. summæ Controv. & *J. H. Ottius* in Annal. Anabapt. ad A. 1533. seqq. Pertinent huc quoque, si quando extiterunt, illi, qui sequentes defendisse dicuntur propositiones. Als bald du gedenckest / so und so solt es in der Christenheit zu gehen / es solten keine erbare / züchtige / heilige / keusche Leute seyn / so hastu des Evangelii schon gefeilet. Bistu eine Hure / Bube / Ehebrecher / oder sonst ein Sünder / gläubestu / so bistu im Wege der Seeligkeit. Wenn du mitten in der Sünden steckest / und bist auff's höchste / gläubstu so bistu mitten in der Seeligkeit. etc. Vid *Luther*. T. VII. Altenb. fol. 314. *Hoornb.* Summ. Controv. L. X. p. 803.

§. VI.

Quamvis autem hæc in plerisque aliâs adversentur Pontifici, in eò tamen amicissimè cum iis conspirant, quòd Fidem & Bona Opera *accidentaliter connexa* statuunt; quando dicunt: *Fidem aliquando sine charitate esse in hominibus; & Infidelitate ipsâ fidem amitti. Sed quocunque alio mortali peccato non amitti fidem.* Vid. *Joh. à Daven-*

tria Refut. Art. VI. A. C. & Concil. Trident. Sess. VI. c. 15.
quod uberioris explicationis gratiâ addit: *Divinam
Legis doctrinam è regno DEI non solum infideles excludere,
sed & fideles quoque fornicarios, adulteros, molles, masculo-
rum concubitores, fures, avaros, ebriosos, rapaces, cæte-
rosque omnes, qui lethalia admittunt peccata.* Et ne sine
ratione hoc asseruisse videantur, varia conquirunt *argu-
menta*, quibus thesin hanc suam probare annituntur, quo-
rum præcipua ex *Job. à Davent.* loco citato ita se ha-
bent: I. *Si Fides est donum DEI, quò intellectus illu-
stratur roboraturque, ut ea, que naturalem captum su-
perant, agnoscat & absque ulla hesitatione credat; sequi-
tur, quod non necesse sit, charitatem cum eâ semper esse con-
junctam:* Sed verum est antecedens, ergò & consequens.
*Antecedens probare nititur Pontificius ex Hebr. XI. i. u-
bi fides definitur substantia sperandarum rerum, argumen-
tum non apparentium, & ex eò deducere videtur, quòd per
fidem intellectus quasi informetur, tanquam per certissi-
mum argumentum, ut agnoscat ea, quæ captum natura-
lem superant: Consequentiam autem exinde confirmat,
quoniam haud rarò usu venit, ut illuminatò intellectu, non
aquè mox etiam inflammetur affectus, ad præstandum id,
quod intellectus dictitat: Sicuti apparet ex Rom. I. 21. ubi
Apostolus dicit, quòd licèt gentes cognoverint DEUM, non
tamen sicut DEUM glorificaverint & gratias egerint. Ve-
rùmenimverò, si accuratiùs hoc argumentum perpen-
damus, apparebit, sumi in eò quippiam, quod nullo modo
concedi potest. Nam quod in antecedente majoris propo-
sitionis dicitur: Fidem esse donum DEI, quò intellectus il-
lustratur, roboraturque &c. verum quidem est, sed ean-
dem tamen nondum perfectè absolvit, cum præter hoc re-
quiratur etiam fiducia ad perfectionem ejus: uti vel ex
eodem*

eodem loco, qui pro confirmatione adductus est, satis apparet. Dicitur enim ibi fides esse non tantum *ἔλεγχος*, sive argumentum certissimum, (quod præter vim informandi, etiam convincendi robur habet: atque ad assensum inclinatur;) verum etiam *ὑπέστας, παρὰ τὸ ὑψίσταθαι* quia firmiter stat, non cadit aut fugit, certissimam & immotam fiduciam in DEI promissionibus acquiescens. Uti demonstrat B. Gerb. Conf. Cath. Lib. II. Part III. art. XXIII. cap. I. ubi & reliqua argumenta hoc ipsum demonstrantia videri possunt. Nos interim II. Arg. aggredimur, quod ita habet: *De quacunque re homo non potest esse certus, ea non habet necessariam cum fide connexionem: Sed de charitate homo non potest esse certus; Ergo charitas non habet necessariam cum fide connexionem. Consequentiam majoris exinde probat Pontificius, quod statuamus, hominem de fide sua posse certissimum esse; cum autem proprietates rerum, quæ necessariò cum re ipsa cohærent, non possint abesse unquam à re ipsa, inde constare putat, eum qui de re ipsa certus est, etiam de iis, quæ necessariò cum re ista cohærent, certum esse debere; & si quid dicatur rei, de qua certus esse potest homo, proprium esse, nec tamen de eodem certus esse possit homo; hoc non esse verum & legitimum proprium seu consequens ac connexum necessarium rei istius. Minorem verò constare putat ex Eccles. IX. 1. eò quod ibi dicatur, nescire hominem, utrum sit in charitate an verò in odio. Respondemus autem ad allatum argumentum, negando minorem, quæ quamvis probari videatur Pontificio ex citato Ecclesiasticis loco, tantum tamen adest, ut inde robur quoddam nanciscatur, ut ne vestigium quidem probationis cujusdam in eodem appareat. Non enim ibidem sermo est Salomoni de charitate, in qua ipse homo ignorans versetur, aut quæ ad ipsum pertine*

at, sed demonstrat potius, nescire hominem quemque,
nec posse ex iis, quæ accidunt alteri cuidam, certò con-
cludere, alterum apud DEum esse in gratia vel in odio,
cum & ipse hoc jam experimento didicerit: sicuti id ver-
ba textus originalis clarissimè innuunt, quæ ita habent:
גַּם אֱהָבָה גַּם שְׂנֵאָה אֵין יוֹדַע הָאָדָם הַכֹּל לִפְנֵיהֶם;
& à B. Luthero optimè versa sunt: **Es kennet kein Mensch
weder die Liebe noch den Haß irgend eines, den er für sich
hat.** III. ita argumentatur: *Si virtus non potest, nisi per
oppositum vitium, interire; sequitur, quòd neque Fides pos-
sit interire in homine, nisi per incredulitatem; non verò per
carentiam charitatis seu Bonorum Operum. Sed verum est
antecedens; Ergò & consequens. Illud probat per inductio-
nem; dicit enim, neque justitia potest interire, nisi per in-
justitiam, neque temperantia nisi per intemperantiam; &
sic in cæteris: Consequentia autem per se constat, quia de
quâvis specie valet, quod de toto genere verum est. Verùm
non infert argumenti hujus conclusio, quod inferendum
erat: Quanquam enim non dicamus, per carentiam Bono-
rum Operum formaliter tolli fidem, certum tamen est, ca-
rentiam hanc Bonorum Operum, certissimum ac infal-
libile signum esse, ex quò concludere liceat, veram fidem
non adesse; prout aliàs ex iis, quæ necessariam cum sub-
jecto suo habent connexionem, ipsum subjectum
præsens vel absens esse demonstrari solet. IV. argumen-
tum Pontificiorum desumptum est ex I. Cor. XIII. v. 2. ubi
dicit *Apostolus: Si habuero omnem fidem, ita ut montes trans-
feram, charitatem autem non habeam, nihil sum. Unde
concludunt; fidem ex sententia Apostoli esse aliquando sine
charitate.* Quia verò in his verbis Paulus non enuncia-
tivè docet, dari fidem veram in aliquo subjecto, in quo
non est charitas; sed tantùm conditionaliter, si fieri pos-
set,*

set, ac fieret, ut haberet fidem absque charitate; fidem illam sibi non fore salutarem: ideo facile apparet, quam infirmo fulcro sententia adversariorum nitatur. Ne dicam quod alii disputant, non loqui hic Apostolum de fide Justificante, quæ præter notitiam & assensum, etiam fiducialiter meritum Christi apprehendat: Sed de fide potius miraculosa, quæ in certa & indubitata persuasione consistit, fore ut divinâ ope, supra vires causarum secundarum, id in actum deducatur, quod perficere intendit ille, qui fide hæc est instructus: uti videre est ap. *Marc. XI. 23.* ubi dicit *Christus: Amen dico vobis, si quis monti huic dixerit: Tollere & precipitare in mare, & non dubitet in corde suo, sed credat, quod futura sint ea, quæ dicit, erit ipsi quod dixit:* quam sine charitate existere posse quidam concedunt; præcipuè quod & *Christus Matth. VII. v. 7.* testetur, *multos miracula edituros, qui tamen nunquam ab ipso agniti sint,* ac per consequens nunquam, uti decet, in eum crediderint. (Quod tamen aliqui sic accipiunt, ut donum miraculorum & fidem miraculosam distinguant: de quò nunc non attinet agere pluribus.) V. adducere nituntur *exempla fidelium, qui nulla Bona Opera effecerint, & tamen fide instructi dicantur,* ac citant verba *Johannis ex cap. XII. 42.* ubi dicitur: *Multi ex Principibus crediderunt in eum, sed non confitebantur: dilexerunt enim magis gloriam hominum, quam gloriam DEI.* Sed ex ipsò contextu satis liquet, non aliam hòc locò Evangelistam tribuere fidem Principibus illis, quam *Historicam* atque humanam, motivis credibilitatis humanæ, non autem revelatione divinâ, velut ratione assentiendi propria, adeoque per supernaturalem assensum, nixam; quandoquidem eos, *qui magis diligunt gloriam hominum, quam gloriam DEI,* seu quod eodem recidit, *qui gloriam ab invicem quarunt, & gloriam, quæ à DEO est, non quarunt,*
nullo

nullo modo credere posse, expressè testatur Salvator ipse. Job. V. v. 44. Manet itaque adhuc, Fidem veram & Bona Opera necessario & indissolubili, non autem accidentario quodam nexu coherere.

§. VII.

Sicuti verò illi in defectu, ita è contrariò Sociniani in excessu peccant, dum Bona Opera seu (ut ipsi loquuntur) obedientiam primò ex Aristotele ante allatò Per se modo cum Fide coherere, ipsamque obedientiam ESSE ac Formam Fidei absolvere statuunt. Ita enim ipse Socinus De Christo Salvatore Part. IV. c. II. Fides, inquit, in Christum, quæ nos justos coram DEO constituit, nihil aliud est, quàm Christo confidere, id est, non solùm quacunque Christus ad nos spectantia dixit, vera esse, credere, sed etiam ea tanti aestimare, ut, si quid nos facere præcepit, id faciamus, si quid nos sperare jus sit, id speremus. Cui subscribens Smalzius Disp. XII. contra Franzium, Quemadmodum, ait, anima non est secundarium hominis, sed essentialis & formale: ita opera vel pietas Christiana, ipsa sunt Fidei Christianæ forma & essentia. Similiter Slichtingius contra Meisnerum p. 308. Fidem salvificam dicit esse obedientiam præceptorum, sub spe iræ divinæ effugiendæ & immortalis vitæ consequendæ. Neque hanc paucorum opinionem privatam esse, putandum est; quando quidem in ipso Catechismo Racoviensi Cap. IX. de Fide, publico Ecclesiarum suarum nomine proposuerunt; atque obedientiam sub fide comprehendere docent & inculcant. Sed facilis horum est refutatio, cum Scriptura S. expressis verbis illis contradicat. Disertè enim testatur Paulus, *Hominem justificari per Fidem, sine operibus Legis. Rom. III. 28. Et ei qui non operatur, sed credit in eum qui Justificat impium, fidem suam imputari ad justitiam. Rom. IV. 5. Item: Credere nos in Jesum Christum, ut justificemur*

temur ex Fide Christi & non ex Operibus. Gal. II. 16. Itaque quando fidei adscribitur, quod operibus derogatur, fatendum est, opera sub fide non comprehendi. Varia hic comminiscuntur, quibus eludere conantur clarissima illa Scripturæ sacræ modo allata testimonia, ut suam stabiliant sententiam: v.g. quod fidei contradistinguantur opera, quæ & perfectam & perpetuam obedientiam continent, qualem sub lege DEUS ab hominibus requirebat; non autem ea, quæ obedientiam, quàm DEUS à nobis, qui in Christum credidimus, requirat, comprehendunt: scilicet ut pro virili voluntatem DEI exequamur. vid. Catech. Racov. l. c. Quasi nimirum in N. T. lex divina non exigat perfectam obedientiam; aut Paulus docuerit, homines in N. T. non justificari per opera obedientiæ perfectæ; justificari autem per opera obedientiæ imperfectæ: quorum utrumque falsum, posterius planè absurdum est. Cæterum nec postrema est Slichtingii strophæ, qui contra Meisnerum p. 325. dicit, quod Fides in strictâ & propriâ significatione habeat se ad obedientiam, ut causa ad effectum, ut arbor ad fructum, ut mater ad filiam: sed in latiori significatione, cum illi Justificatio plena & perfecta tribuitur, habeat se ut totum ad suam partem, sic ut causam cum effectu, arborem cum fructu, matrem cum filiâ complectatur; Adeoque rectè obedientia definitionem Fidei sic accepta ingrediat. Verùm enim verò, quis non videt Bonitate causæ defitutum Socinianum, effugium hâc suâ distinctione quaesitum non invenisse? Disertè enim in adductis Scripturæ testimoniis Justificationis absolutè sic dictæ, adeoque plenæ & perfectæ fit mentio, ac nihilominus tamen fidei expressè contradistinguantur opera, dum Justificatio soli fidei, non verò operibus adscribitur. Illi tamen ipsam quoque Scripturam sibi favere, demonstrare nituntur: Dicunt enim I. Paulum Apostolum obedientiam fidei formam esse

C

esse

esse innuere, dum non solum Rom. I. 5. dicit: Accepisse sese gratiam & Apostolatum ad obedientiam fidei in omnibus gentibus per nomen Christi, sed & ad confirmandum id ipsum, sub finem Epistolæ ejusdem illud repetit, quando: manifestatum est, inquit, nunc (mysterium) per scripta Prophetarum, secundum mandatum æterni DEI, ad obedientiam fidei in omnibus gentibus notam reddendam. Rom. XVI. 26. Verùm neque consequentia argumenti hujus patet, cum exinde, quòd hinc obedientiæ fidei mentio fiat, non possit inferri, obedientiam formam fidei esse: neque probatum adhuc dum est ab adversariis, agere hinc Apostolum de fide quâ creditur, quod omninò ipsis faciendum erat, si quicquam roboris sententiæ suæ ab hoc argumento accessurum sperent. E contrariò autem ex parallelis Apostoli Phrasibus facilè demonstrari potest, non ipsam fidem justificam, quâ meritum Christi apprehendimus, nobisque applicamus, hoc loco intelligi, sed fidem potiùs Quâ creditur: Ita enim in hac ipsa Epistola ad Romanos mentem suam explicat Apostolus, cum ait: non omnes obediunt Evangelio. Jesaias enim dicit: Domine, quis credit concioni nostræ? Rom. X. 16. eandemque confirmat, quando II. Thesal. I. 8. pœnam minatur iis, qui non obediunt Evangelio. Quod si tamen vel maximè exponantur verba de fide, Quâ creditur, facilè tamen constabit, fidei hoc sensu tribui obedientiam, quòd assensu supernaturali, quem voluntas piò affectu imperat intellectui, absque malitiosâ repugnantia fertur in doctrinam divinitus revelatam: Unde nihil sequitur pro sententia Socinianorum, qui obedientiam præceptis Christi, quoad varias agendorum classes præbendam, fidei nomine comprehendendi contendunt. II. afferunt locum ex I. Corinth. XV. 58. Ubi adhortatur Apostolus Corinthios, ut excellant in opere Domini, quandoquidem ipsis constet, Laborem hunc suum non esse inanem

nem in Domino. Ibi enim per opus Domini intelligere Apostolum
Fidem, patere putant tum ex contextu ipso, tum ex Job. VI.
29. ubi ait Christus: Opus Domini est, ut credatis in eum, quem
misit. Cum autem Opus Domini, ac proinde etiam Fidem,
Laborem vocet Apostolus, nullus autem Labor DEO placeat,
nisi ex quò obedientia erga mandata DEI elucescat; inde con-
cludunt, Fidem in eo consistere, ut allaboremus legem DEI im-
plere, ac proinde obedientiam erga Leges DEI fidei formam
esse. Resp. autem non agere hoc loco Apostolum de forma
fidei, sed adhortari tantum suos, ut fidem, in quâ hactenus
steterunt, servant porro, quod sine labore & studio bono-
rum operum fieri non posse facile conceditur, & Paulus
suomet exemplo docet, dum disertè profitetur, sentire se
aliam legem in membris suis, repugnantem legi mentis suæ,
& captivantem se in lege peccati ad faciendum ea quæ nolit:
velle quidem adjacere sibi, perficere autem bonum, non in-
venire; non enim quod velit bonum, hoc facere; sed quod nolit,
malum, unde quotidie sibi luctandum sit. Rom. VII. 23. Ex
eo autem, quod perseveraturis in fide necessaria est nova
obedientia aut studium bonorum operum; ad ostenden-
dam formam fidei, quæ in obedientia illa consistat, non
licet concludere. III. ita argumentantur: Querere Domi-
num est timere eum, ipsique obedire: ut patet ex collatione lo-
corum Esaie LV. 6. 7. & LVI. 1. At verò Fides est querere
Dominum. Ebr. XI. 6. Ergò fides est timere Dominum, Ipsique
obedire. Sed majorem argumenti hujus quod attinet, non
liquet, quomodo illa ex contextu locorum allatorum e-
rui possit: Nam Esaie LV. 6. 7. nihil aliud habetur, quàm
hoc; querere Dominum, esse, relictâ viâ iniquitatis, & co-
gitationibus pravis, convertere se ad Dominum: exinde
verò nequaquam in ferri potest, querere Dominum esse obe-
dire Domino, velut jam reconciliato ex fiducia, in ipso
aut

aut Mediatore Dei & hominum defixa. Quando verò
cap. LVI. i. adhortatur Propheta ad exercitium Bonorum
Operum, non explicat ampliùs, quid sit quærere Domi-
num; sed novam planè exorditur orationem: & sic potiùs
inculcat, obedientiam non esse ipsam fidem, sed eadem
potiùs posteriorem. Apostolus autem non dicit,
ipsam fidem (formaliter) idem esse, atque quærere
Deum, sed fidem, quæ fertur in doctrinam divinitùs reve-
latam, dicit peculiariter occupari circa id, quod *Deus qua-*
rentibus eum, benignum aut *remuneratorem* esse se, revela-
vit. IV. *Paulum I. Thessal. I. 9. 10. duas dicunt Fidei Justificæ par-*
tes fecisse, quarum una sit servire DEO; altera verò, Filium e-
jusexpectare à cælo; idque nihil aliud esse, quàm sub spe iræ di-
vinæ effugiendæ, & immortalis vitæ consequendæ DEO &
Christo obedire. Sed non patet, quomodo hoc ex loco A-
postoli allato sequatur: Agit enim ibi de *Conversione Thes-*
salonicensium, & recenset terminos ejus à quo & ad quem ob-
jectivos, seu quòd *ab idolis, ad DEUM verum ac vivum*
sint perducti: quodque fructus conversionis sit spes ineun-
di, Duce Christo, beatitudinem; de forma autem fidei pla-
nè hic non est sollicitus. Imò alibi jam disertè testatus
est, formam fidei non esse servire DEO, cum hoc ipsum
posteriori statuatur fide, dicens: *Quomodo invocabunt, ni-*
si (prius) credant. Rom. X. 14. Jam verò Invocatio non po-
strema cultùs, quò DEUM prosequi fideles debent, pars est;
unde evidentissimum est, non formam Fidei, sed aliquid
potiùs fide posteriori, cultum Divinum & obedientiam,
ex Apostoli sententia, esse. Vid. B. Scherzeri Colleg. *Anti-*
Socin. Disput. LXXXII. & seqq.

§. VIII.

Vidimus hactenus aliorum de connexionione Fidei &
Bonorum Operum sententias: reliquum est, ut nostram
nunc

nunc quoque afferamus. Quod ut eò commodiùs exsequamur, denuò monemus, sermonem nobis non esse de Fide, qualicunque modo acceptâ, sive in tantâ latitudine, secundùm quam etiam *Dæmones* dicuntur *credere*; atque ita etiam homines *hypocritæ & non sancti*, fidem *humanam* verbo Dei præbentes, operibus bonis autem destituti. Verùm in significatione strictiore, quâ fides *justificans*, fides *salutaris* aut *salvifica* appellatur. Atque ita quidem certum est, fidem, per quam actu transferimur in statum gratiæ, esse actum *Intellectûs* pariter & *voluntatis*; illius quidem, ut agnoscentis & assensu supernaturali amplectentis promissiones divinas de remissione peccatorum & salute per gratiam DEI & meritum Christi consequendâ, quas homo ad se pertinere judicat, scil. sub iis, ad homines omnes sese porrigentibus, de se in individuo subsumit & concludit, DEUM sibi propter Christum fore propitium & peccata remisurum: *voluntatis* autem, quatenùs in meritò Christi, tanquam Bonò præsentis, & causa consequendæ apud DEUM remissionis peccatorum acquiescit, eique innititur. Et hæc ratione Apostolus dicit, *fide justificari hominem absque operibus Legis*, Rom. III. 28. id est, fidem, in actu justificationis, seu quatenùs per eam justificamur, spectari solam: non æquè spectari opera, quomodocunque cum fide conjungantur: quâ ratione Nostrates porrò colligunt, quòd neque ipsa fides in negotio justificationis spectetur *in se*, ut est actus hominis; verùm spectetur à DEO unicè ratione *objecti*, quod est meritum Christi, cujus vi, virtute ac valore, Divinam voluntatem moveat fides ad non imputanda, seu remittenda homini peccata. Deinde verò constat, fidei nomen non tantùm accipi de actu secundo credendi; verùm etiam de *qualitate*, & quidem de *habitu* quodam spirituali ac supernaturali cognoscendia,

quæ divinitus revelata & credenda sunt, præsertim de Christo Mediatore, & gratiâ Dei ac salute per Christum impetranda; eidemque per & propter revelationem divinam assentiendi, & fiducialiter in Christo acquiescendi; quâ ratione *Fidei* vox accipitur I. Cor. XIII, 13. ubi dicit Apostolus: *Nunc verò* (in hac vitâ, donec status beatitudinis & lumen gloriæ venerit) *manent hæc tria: Fides, Spes & Charitas*; id est, habitus credendi, sperandi, diligendi. II. monemus, quòd quando de *Operibus Bonis* sermo est, quamvis negari non possit, nomine *operis* propriè loquendo designari actus secundos, aut actualia exercitia virtutum Christianarum, v. g. invocandi, glorificandi DEUM; ope, consiliò, solatiò juvandi proximum &c. præterea tamen etiam, ipsæ virtutes Christianæ, quæ sunt qualitates spirituales & principia actionum sanctarum seu operum bonorum, bonis operibus accenseri, eoque nomine comprehendi soleant; fortè ideò, quòd habitus illi non sunt otiosi, sed quando & quoties datur occasio operandi, exerunt se per opera bona.

§. IX.

Si ergò quærat, *quanam Fidei & Bonorum Operum, quatenus hæc in actu primò considerantur, sit connexio?* Dicimus *Bona Opera* hòc modò considerata, *cum Fide Habituali, secundo Per se modo connexa esse, & habere sese ad Fidem, ut Proprium ad suum subjectum.* I. enim omnia ea requisita, quæ requiruntur ad id, ut sit aliquid alterius proprium strictè sic dictum, nempe, ut *soli, semper, & omni* competat, & hic reperiuntur; *Primum*, quia testatur *Apostolus, omne quod non ex Fide est, peccatum esse, Rom. XIV. 23.* Unde etiam *Oratio impij peccatum, Psalm. CIX. 7. & sacrificium atque immolatio peccantium, abominatio Domino dicitur Esaie I. 13.* Ad hæc *summa legis est charitas*

tas ex corde purò, conscientia bonâ, & Fide non fictâ, ut ait Paulus I. *Timoth.* I. 5. Quapropter & Romanos adhortatur Apostolus, ut reformentur renovatione mentis, ut probent, quæ sit voluntas DEI bona, bene placens, & perfecta. *Rom.* XII. 2. Vid. B. Chemnitii *Examen Concilii Tridentini, Part. I. de Operibus Infidelium.* Secundum autem, quòd nempe Semper quoque Bona Opera veræ Fidei conjungantur, ex eò patet, quod Fides non solum determinat intellectum ad assentiendum verbo DEI, & præsertim iis, quæ de Christo Mediatore & Redemptore generis Humani in verbo DEI proponuntur, atque inde ex certis argumentis evincit, quænam agenda aut fugienda sint: sed ipsam quoque voluntatem incitat atque impellit, ut aversetur cupiditates carnis, quæ contra animam pugnant, eaque è contrariò persequatur, quæ bona sunt ac honesta, DEOque accepta. Tertium tandem, quando requiritur, ut Omni homini, Fide Justificante credenti, insint Bona Opera; exinde certum redditur, quòd ea non vera Fides, sed mortua esse dicatur Jacobo, cui Opera non insint: prout superius jam demonstravimus. II. ea quoque κενήγια, quæ Philosophus in Definitione secundi per se modi recenset, huc omninò quadrant: (1.) enim revera insunt Bona Opera homini fideli, ut fideli; prout ex superioribus constat. & (2.) Bona Opera definiri non possunt, nisi assumatur Fides: cum ea demum Bona sint Opera, quæ fiunt à Renatis per Spiritum Sanctum ex verâ Fide. III. Ipse quoque Salvator noster apertè satis indicat, Bona Opera Proprium Fidei esse, quando ait: *Arbor Bona non potest non bonos ferre fructus.* *Matth.* VII, 18. Sicuti enim fructus ferre omnibus quidem arboribus commune est, bonos autem fructus ferre bonarum tantum arborum proprium: ita opera quidem ab omnibus; bona autem opera, solum ab iis fiunt, in quibus Fides per charitatem operatur. Unde *Nostri* quoque
Theo

logi frequenter ejusmodi in explicandâ Bonorum Operum naturâ adducere solent *similia*, quæ *propriorum declarant naturam*. Dicunt enim, *Impossibile esse, Bona Opera à Fide separare: quemadmodum Calor urens & Lux ab igne separari non potest. Solid. Declarat. art. 4.* Item; *Novimus, fieri non posse, ut fides vera vivaque magis separari possit à DEI proximique dilectione, ac Bonorum Operum studio, quàm à ferro gravitas; & ab igne calor separari potest; ait B. Brochmandus de Justif. Cap. I. sect. 7.* *Max. Rever. Dn. D. Kortholt. illustrans præsentem materiam in Discursibus ad A. C. art. 6.* *Non statim, inquit, quæ individuò nexu coherent, in se unum, idemque sunt, neque etiam talia eadem admittunt prædicata, necessariò, & eosdem producunt effectus. Certè anima rationalis v. g. & capacitas doctrine indissolubiliter coherent, nec altera sine alterâ esse potest, an verò propterea, ut anima est substantia, & pars hominis essentialis, æquè capacitas discipline substantia erit, & essentialis hominis pars?*

§. X.

Quando verò quæritur; *quonam modo Fides & Bona Opera, quatenus hæc per modum actuum secundorum spectantur connexa sint? distinctè respondendum est.* Nam quod *actualem attinet Fidem, eò ipso tempore, quo peccatoris Voluntas actu occupatur circa Christi meritum, quod causam impetrandæ apud DEum gratiæ & remissionis peccatorum ac salutis æternæ esse novit, ac persuasus est, inque eo, tanquam causa impetrandæ remissionis peccatorum fiducialiter acquiescit: non dicimus, hominem eundem Bona Opera, in actu secundo spectata, & ab actu fidei realiter distincta, præstare; ne videamur statuere, quod eodem tempore actum Fidei exercent, & non exercent, sed aliud agat; quod impossibile esse, ex primò illò Philosophi patet axioma, quo dicit, impossibile esse, idem simul esse & non esse III. Metaph.*

*taph. 3.4. Habitualem autem Fidem quod attinet, eam prae-
ditos non facile prae-termisuros putamus occasionem oblatam ex-
ercendi Bona Opera, cum inclinet eos fides, ad facienda ea,
quae à DEO sunt mandata. Atque hinc est, quod Nostrates Fi-
dem causam efficientem Bonorum Operum dicere solent; ita e-
nim in Solida Declarat. art. 4. legimus: Bonorum Operum Ma-
ter & Fons est ipsa Fides: Unde & Bona Opera veri fructus Fi-
dei, sicut & Fructus Spiritus à D. Paulò appellantur: Fides enim
est Divinum quoddam opus in nobis, quod nos immutat, ex DEO
regenerat, veterem Adamum mortificat, & ex nobis planè ali-
os homines facit, & Spiritum S. nobis confert. Et est Fides
illa quicquam vivum, efficax, potens: ita ut fieri non possit,
quin semper bona operetur. Neque Fides querit demùm, an
Bona Opera sint facienda? sed priusquam de eà re inquiretur,
jam multa Bona Opera effecit, & semper in agendo est occupa-
ta. Similiter B. Kromayerus Theol. Pos. Pol. p. 677. dicit: Potest
Fides ad causam efficientem Bonorum Operum referri. Quam-
vis, si juxta Philosophorum scholas distinctiùs loqui veli-
mus, non immediata & proxima, sed remota potius Bono-
rum Operum, quatenus hæc actu secundo existunt, causa
sit Fides. Sicuti enim aliàs actuum secundorum causa pro-
xima sunt actus primi, v. g. actus loquendi causa proxima est
potentia loquendi, actus discendi disciplinas, causa proxi-
ma est capacitas disciplinarum; ita etiam hoc loco, Bono-
rum Operum, quatenus actu secundo existunt, causa pro-
xima est habitualis inclinatio abstinendi à peccatis, & ser-
vandi DEI mandata. Fidem tamen dicimus causam effi-
cientem (remotiorem) Bonorum Operum actu secundo e-
xistentium, ex eò, quod causa causæ dici possit. Constans e-
nim Philosophorum sententia est, subjectum illud, cui pro-
prium aliquod inest, causam efficientem ipsius proprii dici
posse, quam Scholastici aliàs causam per Emanationem,
D
alii*

alii verò causam efficientem καὶ ἀναλογίαν appellant: quamvis reverà Proprium consequens potius necessarium, quàm effectus subjecti sui sit. Vid. Maximè Reverend. Dominus D. Zeidl. in addendis ad p. 273. Anal. Post.

§. XI.

Quidam Nostratium Fidem Bonorum Operum Formam dicere consueverunt: Sic enim. B. Dietericus. loc. de B. O. quæst. 29. *Forma Bonorum Operum est Fides: & multi aliàs ita loquuntur auctores. Verùm monent quoque frequenter Fidem sese Bonorum Operum Formam non informantem dicere, sed assistentem, quæ non absolvat Esse Bonorum Operum, sed ut actu existant, efficiat; quomodo cum denominatione causæ efficientis ferè coincidit hæc appellatio. Ita B. Meisn. P. II. Ph. Sob. S. II. cap. I. p. 747. docet, Fidem dici formam operum non per essentialem constitutionem, sed propter inseparabilem assistentiam, quia fides dirigat bona opera &c. quanquam & alià ratione id intelligi velint, scil. quod Bona Opera, quatenus Deo placent, hoc habeant à fide, meritum Christi apprehendente, unde ipsa procedunt. Conf. Meisn. l. c. Carpz. Jfag. ad LL. Symbol. p. 268. 269. Hutter. prælect. in Form. Conc. Art. IV. p. 412. Stegm. Photin. p. 456.*

§. XII.

Diceret autem quispiam, peccasse nos, dum Bona Opera Fidei diximus esse proprium: cum Philosophus expressis inculcet verbis: *Si, quod non semper consequitur, proprium positum est; non præclare & commodè proprium esse explicatum. V. Top. 2. Bona autem Opera non semper consequi Fidem, ejusque proprium aliquando non esse, negari nullo modo à nobis posse, quibus illa placet Augustini Regula ex Lib. de Fide & Operibus. Cap. IV. Bona Opera sequi Justificatum, non præcedere Justificandum, cum & ante Justificationem jam Fides, quæ pars pœnitentiæ est, existat, adeoque Fide iam producta atque existente*

mo-

moram tamen aliquam intercedere agnoscendum sit, antequam bona opera producantur. Verum eum verò, facilis ad hæc est responsio; Quamvis enim non negemus *Fidem*, precedere *Justificationem* nostrò concipiendi modo; vera tamen fides cum *Justificationis* actu tam arctè coheret; ut quamprimum homo verà fide meritum *Salvatoris* sui sibi applicat, statim quoque *DEI* misericordis adsit *Justificatio*, quâ Homini Peccatori peccata remittit, eundemque ad vitam æternam acceptat. Unde Nostratum Theologorum thesis est: *Fidem Justificatione* priorem esse, sed naturâ, non tempore. vid. Maximè Reverendus Dn. Præses *Compend. Theolog. Posit. p. 552.* Regula itaque Augustini respicit tempus actum *Justificationis* antecedens, quando neque vera Fides, neque Bona Opera, quæ proprium ipsius sunt, existere possunt. Nostra verò sententia, quæ Bona Opera ex fide proficisci dicit, agnoscit hoc ipso Bona Opera non esse in *Justificandis*, sed esse *justificatis* propria, quia credentibus propria sunt. Et quamvis posita fide non statim Opera Bona quælibet ponantur, neque omnia simul, quoad actus secundos poni possint: sufficit tamen, posita fide statim poni propensionem habitualem benè operandi juxta varias virtutum Christianarum species, ac datâ occasione hujus illius Operis Boni actu exercendi, opus ipsum mox prodire: aliàs autem si desint ἐνεργήματα, sive actus externi: ἐνεργήσεις tamen, sive actus internos ac conatum bene operandi sufficere, certè semper adesse ἐνεργειαν: uti Philosophi cum Aristotele in *Moralibus* distinguere consueverunt.

Soli D E O Gloria.

Pra-Eximio Doctissimoque

DN. CHRISTIANO SAHMIO

Disputationis hujus Auctori,

Amico honorando ac dilectissimo

S. P. D.

JOHANNES GVILIELMVS
BAJERVS, D. P. P.

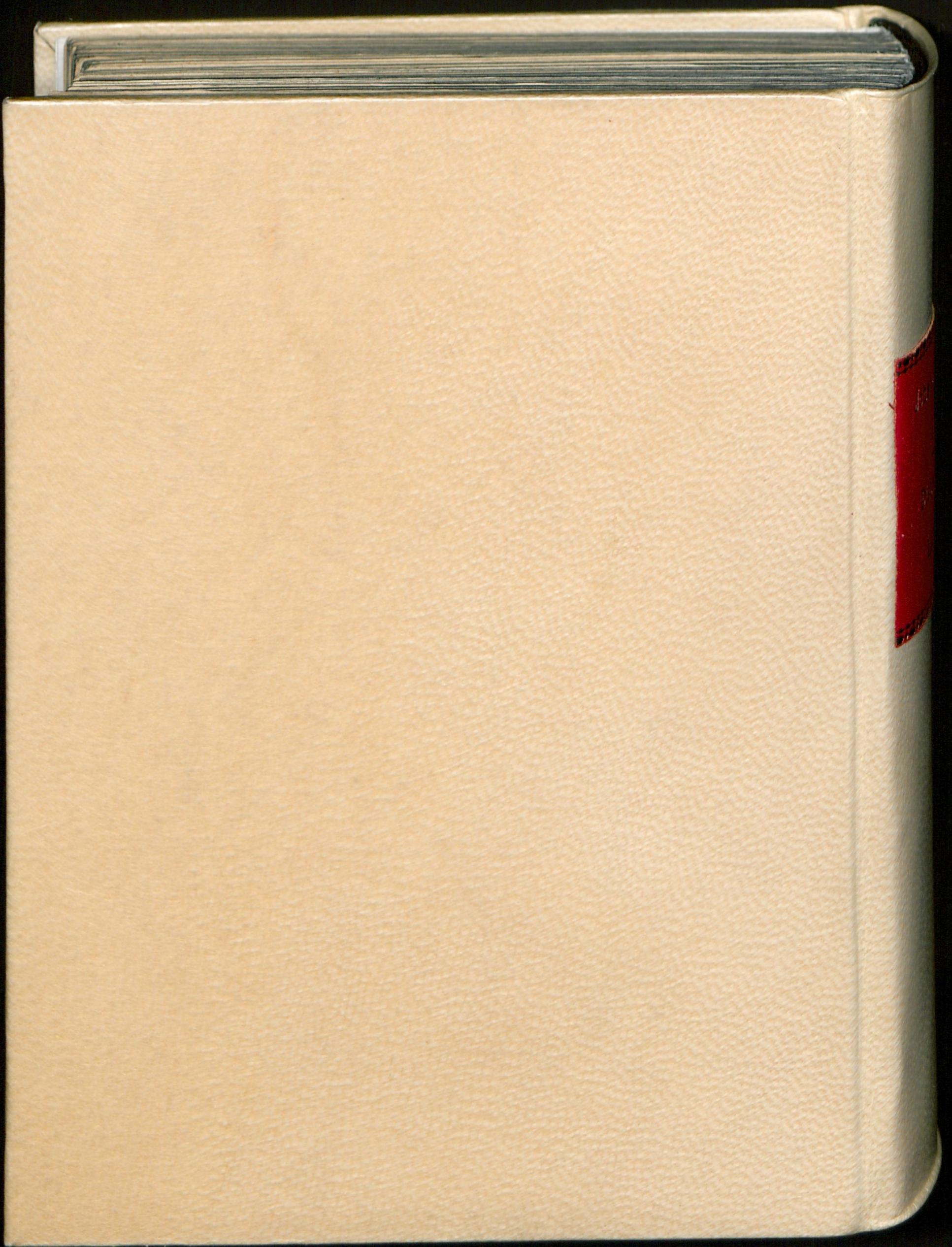

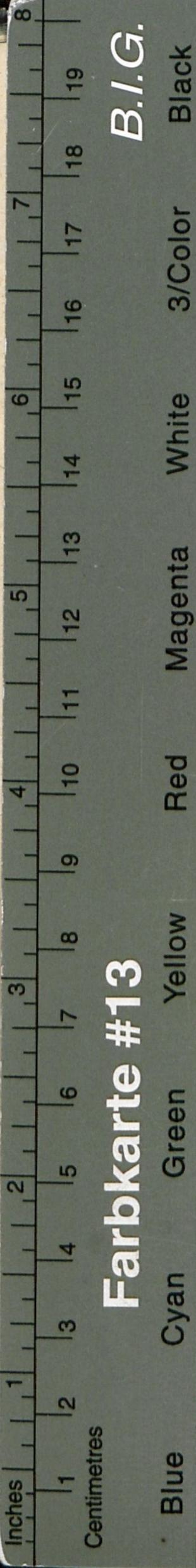
Nimvero & hoc *Opus Bonum* est, Amice, quod Tu, *Fide* vera ac salutari à Deo donatus, *Conne-
xionem Fidei & Operum* piâ atque eruditâ operâ tractas. Ita enim non solùm Fidei Tuæ ratio-
nem reddis, verùm etiam proximo prodesse studes, & per hæc Academicarum curarum specimina animum ad secuturas operas, in Ecclesiam Dei conferendas, excolis atque præpara-
ras. Quamobrem Tibi meritò gratulor, atque ut divinum Numen sanctis conatibus Tuis porrò fauceat, amicò pectore precor. Placet autem profectò argumentum illud Dispu-
tationis publicæ, quod elegisti: quando hac occasione Ec-
clesias nostras ab improba istâc accusatione liberas, quasi Fi-
dem ita commendent ac propugnent, ut Bonorum Operum studium elevent aut eversum eant: simul etiam ostendis, Fidem atque Opera sic conjungi, ut tamen non eadem ho-
rum atque illius sit ratio, neque pretium aut valor apud De-
um: quodque potius Fides atque Opera à se invicem rectè distinguantur, ac distingui omnino debeant: licet hæc ex illâ nascantur, & illa in his edendis semper occupetur. Itaque quando tota Theologia nostra ad *πρᾶξις* tendit, & praxis hæc alia non est, quam fidei atque operum: quid superest, nisi ut summam Christianismi abs Te tractari dicam, ac re-
petam vota, quibus Deum propitium Tibi apprecor, atque ut *pietas* Tua, juxta promissionem veracissimi Numinis, *bona* Tibi afferat *hujus & futurae vitæ*. Vale in Domino. Scribeb.
Jenæ d. XXVIII. Septemb. A. C. MDCCLXXXVI.

✠(○)✠

B.I.G.

Farbkarte #13

18

ATIO THEOLOGICA
 DE
 NEXIONE
 ET OPERVM
 IUVANTE DEO
 SUB PRÆSIDIO
 GVILIELMI BAJERI
 L. D. ET PROF. PVB.
 THEOL. h. t. DECANI
publicæ ventilationi subjicienda
 Ab
 UCTORE RESPONSURO
 TIANO SAHMIO,
 egiomonte Prussio.
 mbris A. C. clc Ioc LXXXVI. *Sept. 1686*
Auditorio Theologico,
 horis solitis,
 * * * * *
 F E N Æ,
 PIS GOLLNERIANIS.

